

Presentació

Àngels Mach i Buch

Presidenta de la Societat Andorrana de Ciències

L'any 2019 va ser un any molt rellevant en la història del Principat d'Andorra. El sisè centenari d'un dels parlaments més antics d'Europa és un motiu cabdal per dedicar el cicle de conferències de la Societat Andorrana de Ciències a aquesta efemèride, i es va ajuntar a altres actes que va celebrar el Consell General.

La commemoració de l'inici formal de l'autorització dels Coprínceps per reunir-se els andorrans per tractar els assumptes de la terra en el document signat el 1419 està reflectida en aquesta publicació, en les dues conferències que van iniciar el cicle i que es van realitzar a la seu del Consell General: la impartida per l'arquitecte Albert Pujal sobre la seva recerca de la primera ubicació del parlament andorrà, i la que el també arquitecte Pere Espuga va oferir sobre la construcció del nou edifici del Consell General. Aquests dos textos es completen amb la conferència sobre la indumentària en aquella època, impartida per Montserrat Aymerich, i la següent, sobre la música i els instruments que sonaven en aquells moments, al segle xv, impartida per Laura de Castellet, per donar una visió de la vida del moment en el territori.

D'altra banda, també es va voler ressaltar que l'any 1869 el químic rus Dmitri Mendeléiev va presentar el seu sistema d'ordenació dels elements químics, que s'ha convertit en una icona de la ciència i la cultura. El 2019 va ser un any prolífic en altres efemèrides de les quals la SAC es va fer ressò en el Cicle de conferències anyal.

Dins el 35è Cicle de conferències es va donar a conèixer també el número 12-13 de la revista *Mirmanda*, sobre la temàtica de l'exili, i en queda constància amb un article d'Antoni Pol.

La presència i suport, un any més i des de la seva creació, a la 23a edició de La Massana Còmic va consistir en el diàleg entre el dibuixant Joan Mundet i l'editor Jordi Coll a l'entorn de les revistes del *boom* dels còmics els anys 80.

En el tancament dels actes commemoratius dels 550 anys de la mort de l'escriptor valencià Joanot Martorell, la doctora en filologia Fabiola Sofia Masegosa va impartir la conferència sobre personatges històrics, mitològics i bíblics en la novel·la *Tirant lo Blanch*, d'aquest escriptor.

L'aportació a la setmana de celebració del Dia mundial de la diversitat cultural, que organitza el Comú d'Andorra la Vella cada any des del 2011, va ser la conferència impartida per l'actriu i directora teatral Irina Robles, a l'entorn de la relació entre la diversitat cultural i el teatre.

En una col·laboració amb la Fundació Julià Reig i l'Escola Professional de Formació d'Esports de Muntanya, Manuel Suárez, biòleg, atleta i exprofessor a l'Institut Espanyol d'Andorra, va exposar la seva visió científica de com preservar la salut en la pràctica esportiva i a la inversa. Recordant Leonardo da Vinci, en els 500 anys de la seva mort, l'enginyer i professor Alan Ward va fer palès el seu vessant d'inventor de màquines, fins i tot amb demostracions dels aparells voladors.

Josep Carles Láinez, escriptor i lingüista, ens presenta el seu article sobre la llengua aragonesa, en perill d'extinció i que va voler recordar amb una col·lecció de poemes recollits en el llibre *Algún día/ Bel diya*.

Finalment de la conferència impartida per l'expert en canvi climàtic Paul Behrens, en llengua anglesa, en col·laboració amb Faber Andorra, se'n recull un resum del moderador de l'acte, Alan Ward.

Ja l'any 2011, en la commemoració de l'Any de la química, una conferència de la catedràtica de química inorgànica de la UAB i delegada de l'IEC a la Societat Catalana de Química, Pilar González i Duarte, i publicada en el llibre del cicle d'aquell any, va explicitar la rellevància de la taula periòdica, en editar una versió actualitzada al català de la *Taula periòdica dels elements químics*, i en ser a més la traductora al català del llibre *Els Elements*, de Theodore Gray, on a cada element químic li correspon la seva descripció i les aplicacions del seu ús en la vida diària. El mèrit de Medeléiev va ser poder agrupar les fitxes que havia preparat amb el comportament químic de cada element i amb les propietats més significatives i ordenar-les en columnes segons el seu nombre atòmic, que és el nombre de protons en el nucli de l'àtom. El fet d'escollir-lo com la variable base de la classificació dels elements assegurava la validesa de la llei periòdica al llarg del temps i li va permetre predir elements que encara no s'havien descobert però que ja tenien el seu lloc a la taula. I a més permetia la classificació dels elements en grans grups: metalls, no metalls, gasos nobles i semiconductors, segons el nombre de electrons de la seva òrbita més externa i el seu comportament similar. La taula que va publicar Mendeléiev fa 150 anys contenia 63 elements. Fins avui s'han descobert i confirmat 118 elements, i se segueix investigant per trobar-ne de nous.

Com és habitual, la SAC sempre ha volgut acompanyar els textos de divulgació científica amb una mostra de l'obra fotogràfica d'artistes del país. En aquesta publicació podreu trobar un tast de fotografies originals en blanc i negre de temàtica mediambiental, en una col·lecció de Natàlia Montané.

Un dels principis de la Societat Andorrana de Ciències ha estat i continua sent publicar els actes que es realitzen per poder fer transcendir el coneixement en el temps i poder-lo consultar així més endavant. Tot i que des de final de l'any 2015 les conferències s'enregistren i són consultables al canal de la SAC a Youtube, segueix sent important l'esforç de posar-ne per escrit el contingut, ja que és diferent el discurs parlat a l'escrit i serveixen a objectius diversos. Els articles que es publiquen porten el seu DOI per facilitar-ne la recerca a Internet i properament seran penjats al portal d'edicions en línia de l'IEC.

L'any 2019 es van endarrerir els Debats de recerca que se celebren anualment. Les circumstàncies de la crisi pandèmica que van afectar tan greument la salut de les persones el primer semestre del any 2020 van fer que el Cicle de conferències s'hagués d'iniciar al juliol, igual que els Debats de recerca. Per aquesta raó s'ha optat per editar els dos cicles en un sol volum, junt amb els Debats de recerca de l'any 2020.

Vull manifestar el nostre agraïment més sincer a totes les persones i institucions que han permès fer efectiva la publicació d'aquest llibre, als conferenciants autors del seu contingut; a la fotògrafa Natàlia Montané, que ha cedit les seves imatges inèdites; als patrocinadors del Cicle de conferències: el Ministeri de Cultura i Esports i el Comú d'Andorra la Vella, que hi donen suport econòmic i logístic any rere any; a l'Acadèmia de Ciències Mèdiques i de la Salut de Catalunya i Balears, i a l'Institut d'Estudis Catalans, pel seu ajut des de l'exterior; i al Consell General, pel seu suport en dues de les conferències que s'hi refereixen més en concret, dutes a terme al seu vestíbul.

I agrair el suport dels col·laboradors, associats i seguidors de l'entitat, que amb el seu interès ens acompanyen i estimulen per afrontar els nous reptes de divulgació de la ciència.